

Yttrande

Dnr: 2023:1355

2024-01-07

Skolverket

171 04 Solna

Remissvar avseende förslag till föreskrifter med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasial utbildning

Sammanfattning

Språklärarnas riksförbund är generellt positivt till förslaget, men önskar se att de moderna språken får en tyngre roll inom samtliga högskoleförberedande program samt inom vissa yrkesförberedande program, i linje med EU:s mål om medborgares flerspråkighet. Vi vill också se stärkta möjligheter för elever att läsa fler språk inom samtliga program och att eleverna på studieförberedande program får läsa sina språk under alla tre gymnasieåren.

Vi ser stora möjligheter med det nya systemet, då bedömningshetsen minskar. En möjlig risk är att eleverna undviker att läsa de högre kurserna för att de inte vill riskera att sänka sitt betyg. Denna risk kan minskas genom att göra fler kurser obligatoriska på fler program och/eller genom att lägga upp språkstudierna i lägre tempo över alla tre år på gymnasiet.

Vi är positiva till att engelskan fortsatt är ett gymnasiegemensamt ämne i anpassade gymnasieskolan samt att möjligheten att läsa ett modernt språk finns även inom anpassad gymnasieskola.

Vi är oroliga över att de tankar vi haft om engelskämnet inte har beaktats då vi inte fått se några nya skrivningar kring detta ämne.

Bildningsbegreppet, det tredelade uppdraget och vissa andra övergripande aspekter i styrdokumentet för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

När det gäller bildningsperspektivet bidrar språkkunskaper till såväl personlig utveckling som förmågan till ett aktivt deltagande i samhällslivet. Studierna i språk utvecklar också elevernas kunskaper om kultur, historia och samhällsförhållanden samt främjar deras interkulturella färdigheter. EU har som mål att samtliga medborgare ska kunna kommunicera på sitt modersmål och två språk till.¹ Elevers möjlighet att under goda förutsättningar läsa moderna språk i grundskola och gymnasium är av avgörande betydelse för att Sverige skall kunna leva upp till detta mål. Enligt Skolverkets statistik² fick färre än 2000 elever kursbetyg i något språk i steg 5, 6 eller 7 under läsåret 2020/2021. För att kunna leva upp till målen om flerspråkighet behöver mångdubbelt fler elever läsa språk på högre nivåer.

Språklärarnas riksförbund delges ofta rapporter om elever som önskar läsa språk men som inte får möjlighet till det, antingen för att skolan väljer att inte erbjuda fler kurser än de som är obligatoriska inom programmet, eller för att schemat inte planeras så att eleverna får möjlighet att läsa språk. Ett exempel på en sådan situation återfinns i Malmö, vilket man kan läsa om i Fernando López Serranos rapport.³ Att elever ej studerar moderna språk beror ofta inte på bristande vilja, engagemang eller ambitioner hos våra tonåringar, utan i alltför stor utsträckning på huvudmännens ovilja eller oförmåga att prioritera språkundervisningen. Om Sverige menar allvar med bildningsbegreppet måste en förändring ske gällande språkämnens förutsättningar i den verksamhet som bedrivs i våra skolor.

I praktiken slås ofta olika steg ihop i samma undervisningsgrupp, och elever erbjuds i andra fall få undervisningstimmar med mycket egenarbete som komplement. Detta är oacceptabelt, både för eleverna och för lärarna. Medlemmar i Språklärarnas

---

¹ Europaparlamentet (2021). *Faktablad om EU - Språkpolitiken*.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/sprakpolitiken>

<https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/about/about-multilingualism-policy>

² Skolverket (2022). *Kursbetyg i moderna språk (SOS, tabell 12)*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=Gymnasieskolan&omrade=Betyg%20och%20studieresultat&lasar=2020/21&run=1>

³ López Serrano, F. (2020). *De moderna språkens situation i Malmös kommunala gymnasier*.

https://spraklararna.se/rapport-de-moderna-sprakens-situation-i-malmos-kommunala-gymnasier/?fbclid=IwAR1EMDAa-EvWy_aYcmEeXhLMntKriCMMij_qwmkC6Jk2KVy7JFvxDh15QQs

riksförbundet berättar också att det förekommer att skolor erbjuder kurser i moderna språk enbart som självstudier som avslutas med en provning, i stället för att erbjuda regelrätt undervisning. Lösningar som de här nämnda är synnerligen undermåliga om vi vill stärka den unga generationens bildning och språkkunskaper.

Språklärarnas riksförbundet vill se att samtliga gymnasieelever ges möjlighet att läsa så många språkkurser som de önskar, oavsett program. Vi förordar att staten genom riktade satsningar och ett tvingande regelverk tillser att inte flera kurser eller så kallade steg i moderna språk blandas i samma undervisningsgrupp. I de fall ett enskilt gymnasium har svårt att skapa elevgrupper bör möjligheter till samarbete med andra gymnasier eller fjärrundervisningslösningar övervägas i ökad utsträckning. Språklärarnas riksförbundet vill också att eleverna garanteras undervisningstid i paritet med andra ämnen. För att gynna flerspråkigheten i Sverige bör gymnasieeleverna i idealläget läsa språk under alla tre åren, då språk är något som måste underhållas över tid. Detta kan lösas antingen genom att fler kurser i moderna språk blir obligatoriska på fler studieförberedande gymnasieprogram (vilket vore det bästa alternativet), eller genom att den undervisningstid som idag läggs ut enbart under årskurs ett eller under årskurs ett och två inte utökas, men fördelas över alla tre gymnasieåren.

Ämnen inom samiska näringar

Vi ser positivt på att man föreslår nya ämneskursplaner för samiska näringar. Vi vill särskilt trycka på att man i ämnesplansförslagen har lyft betydelsen av "samisk terminologi" inom alla ämnen, men hade gärna sett att man förtydligade denna formulering ytterligare i stil med "samisk terminologi på olika samiska språk".

Förslag till ämnesplaner i modersmål

Att modersmål ges stort utrymme i denna konsekvensutredning ser vi positivt på. Vi är också positiva till att elever inom anpassad gymnasieskola får möjlighet att utveckla sina modersmålskunskaper på sin nivå.

Vi ser inga problem med att alla modersmål kommer ha gemensamma ämnesplaner, så länge man har separata ämnesplaner för de nationella minoritetsspråken som modersmål och moderna språk. Eftersom våra nationella minoritetsspråk saknas på listan över språk man kan läsa inom ramen för ämnesplanen måste vi utgå från att det finns planer för att skapa separata ämnesplaner för dessa. Prop. 2022/23:132 stärker rätten för elever i gymnasieskolan att läsa sitt nationella minoritetsspråk som

modersmål, samtidigt som den föreslagna ämnesplanen för modersmål explicit exkluderar de nationella minoritetsspråken, t. ex. genom skrivningen "Dessutom ska undervisningen ge eleverna möjlighet att reflektera över och diskutera kulturella företeelser och samhällsförhållanden såväl i de områden där modersmålet talas som i Sverige." Det här blir motsägelsefullt när vi pratar om t. ex. meänkieli och samiska språk, som ju per definition är inhemska språk i Sverige, pga. kolonisation.

Antas denna ämnesplan utan att det införs en ämnesplan i nationella minoritetsspråk som modersmål parallellt, så betyder det i praktiken att rätten att läsa sitt nationella minoritetsspråk som modersmål stärks, samtidigt som en ämnesplan för att läsa sitt nationella minoritetsspråk som modersmål saknas, och den enda ämnesplan för modersmål som finns inte inkluderar de nationella minoritetsspråken.

Att behörighetskraven är liknande som nu är en självklarhet, men vi ser också fram emot en utredning av detta. Det är idag inte möjligt att läsa sig till behörighet i samtliga modersmål som undervisas då kurser i alla språk inte finns på våra universitet och högskolor, och vi vill se att dessa möjligheter utökas. Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering (FBA) vid Uppsala Universitet ordnar fortbildning för modersmåls lärare, men det finns inga krav på arbetsgivaren att låta lärarna delta i detta. Ett krav på att delta i didaktisk fortbildning för modersmåls lärare som saknar legitimation skulle kunna vara en väg att gå, men möjligheter för detta bör utredas ytterligare.

Idag saknas krav på lärarlegitimation för lärare i modersmål, vilket är olyckligt, men nödvändigt då det inte är möjligt för lärare i samtliga språk att få denna legitimation. Dock finns det legitimerade modersmåls lärare som missgynnas till förmån för icke-legitimerade kollegor. Här behöver det säkerställas att legitimationen stärker lärarens rättigheter kring anställningstrygghet och löneutveckling.

Förslag till nya ämnesplaner för moderna språk, kinesiska som modernt språk och svenskt teckenspråk för hörande

I senaste remissvaret kring frågan påpekade vi att det fanns skillnader mellan skrivningarna för år 9 i grundskolan och nivå 2 av *moderna språk - nybörjare*, vilket ska vara motsvarande nivå på gymnasiet. Vi ser att detta nu är justerat i den ämnesplan som heter *moderna språk - grund* och vill uttrycka uppskattning för detta. Dock ser vi att det finns vissa skillnader när det gäller de fetstilta markeringarna av värdeorden, vilket

bör ses över. Den enda detalj vi hittar är i betygskriterierna för *moderna språk - grund* är att man i sista punkten av det centrala innehållet plockat bort "anpassa kommunikationen efter syfte och mottagare", vilket vi inte förstår syftet med. Denna formulering borde fortsatt finnas med i det centrala innehållet.

I nuläget finns en parallell kursplan för kinesiska som modernt språk och vi ställer oss positiva till att man fortsätter med denna indelning. Kanske bör man framgent även beakta övriga språk som undervisas där skriftspråket också avviker från det latinska, t.ex. japanska, ryska och arabiska, eller närbesläktade språk som danska där progressionstakten kan tänkas vara högre än för språk som skiljer sig mer från svenskan.

Förslag till ändringar som rör ämnen och programstruktur för de nationella programmen i gymnasieskolan

Vi ser positivt på att *kreativt skrivande på engelska* och *retorik på engelska* föreslås erbjudas på de **estetiska, samhällsvetenskapliga** och **naturvetenskapliga programmen**. Vi undrar dock varför dessa kurser inte erbjuds inom ramen för **humanistiska programmet**. Det finns idag kurser med snarlika namn på detta program, men av organisatoriska skäl borde kurserna på samtliga program heta likadant och vara likadant utformade.

Gällande **försäljnings- och serviceprogrammet** samt **hotell- och turismprogrammet** är vi besvikna över att det förslag som fanns om att lägga till ett obligatorium om engelska nivå 2 har plockats bort. Att vår regering inte prioriterar detta är djupt beklagligt.

Vi ifrågasätter också fortfarande att dessa elever inte läser ett modernt språk. Kommunikativa färdigheter på flera språk är av stor vikt i de yrken som dessa program förbereder eleverna för och att läsa åtminstone *ett* steg av ett modernt språk lägger utan tvekan en god grund för ett yrkesliv med interkulturell kommunikation. På hotell- och turismprogrammet finns i examensmålen formuleringar enligt följande: "Arbete inom branschen ställer höga krav på goda språkkunskaper, både i tal och skrift, Utbildningen ska därför ge eleverna rikligt med möjligheter att träna kommunikativ förmåga i olika sammanhang" och "Arbete inom branschen ställer även höga krav på kunskaper om olika kulturer för att kunna verka i en näring som är global och som genomsyras av mångfald." Dessa formuleringar står i strid med att eleverna inte läser

moderna språk. Ett exempel är i förslaget till ämnesplanen för moderna språk - grund, "Kunskaper i flera språk ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv. Kunskaper i moderna språk kan dessutom ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva."

Detta gäller även **restaurang- och livsmedelsprogrammet**, där det i examensmålen nämns att "Livsmedels- och restaurangbranscherna har en stark internationell prägel. Därför ska kunskaper om livsmedel och måltider i andra kulturer samt kännedom om andra länder ingå i utbildningen." Att detta mål inte kompletteras med studier i moderna språk tycks oss besynnerligt. Det är då särskilt viktigt att eleverna även där uppmuntras att läsa moderna språk genom att se till att t.ex. schemalaggningsen möjliggör detta.

Den oro vi tidigare uttryckt kring det **humanistiska programmet**s tynande existens kvarstår. Det humanistiska programmet är av avgörande betydelse för att säkra Sveriges tillgång på bildade, språkkunniga individer och en viktig del i elevers möjlighet att komma riktigt långt i sin språkliga utveckling. Det som oroar oss är att humanistiska programmet ges på få orter⁴ och att utbildningen dessutom har lagts ned på merparten av de orter där den fanns då programmet etablerades år 2011; läsåret 2020/2021 fanns det humanistiska programmet enbart kvar i 28 av Sveriges skolkommuner.⁵ Det utgör idag det minsta gymnasieprogrammet och för många elever är det inte längre ett valbart alternativ. Det är därför av stor vikt att staten gör riktade insatser för att säkerställa att alla ungdomar som vill läsa humanistiska programmet ges möjlighet därtill, så att språkintresserade unga inte nekas denna möjlighet på grund av kommunal ekonomi eller andra begränsande omständigheter. Detta är både en nationell fråga om framtida tillgång till språkkunniga individer och en likvärdighetsfråga för de ungdomar som söker till gymnasiet.

Det är för oss fortfarande obegripligt att eleverna inom **teknikprogrammet** och **estetiska programmet** inte läser några kurser i moderna språk. Det finns flera exempel från skolor runt om i landet där elever på dessa program inte kan läsa något

---

⁴ Degerman, P., Dodou, K., Holmqvist-Sten, K. & Samuelsson, L. (2019). *Humaniora i skolan. De humanistiska ämnernas plats och villkor i den svenska gymnasieskolan och i grundskolans högre år. (Rapport nr. 6.)* Humtank.

http://humtank.se/wp-content/uploads/2021/06/rapport_6_2021_a5_final.pdf

⁵ Skolverket (2021). *Uppföljning av gymnasieskolan 2021.* <https://www.skolverket.se/getFile?file=8008>, s. 189.

språk av schematekniska eller ekonomiska skäl. Detta trots att det ständigt kommer rapporter om att språkkunskaper efterfrågas bland yrkesgrupper som exempelvis ingenjörer och att många estetelever siktar mot en internationellt präglad yrkesverksamhet. Att eleverna garanteras möjlighet att läsa ett språk utöver engelska är minsta möjliga krav; att lägga in detta som programgemensamt ämne vore ett ännu bättre steg och en tydligare markering i arbetet med att uppfylla EU:s mål om medborgarnas flerspråkighet.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Sverige kan inte påstås nå upp till Europeiska unionens mål gällande kunskaper i flera språk. Kommissionen lanserade 2017, i samband med toppmötet i Göteborg, målet att "senast 2025 ska alla ungdomar i EU efter avslutat gymnasium ha goda kunskaper i två språk utöver modersmålet".⁶ Att vi misslyckas med denna målsättning är tydligt sett till hur få av dagens gymnasieprogram som erbjuder studier i moderna språk inom den ordinarie poängplanen och sett till de svårigheter för elever att välja till ett modernt språk som nämnts ovan. Som vi påpekat ovan visar också Skolverkets statistik⁷ att en ytterst liten andel av Sveriges gymnasieelever studerar någon av de högre kurserna (5, 6 och 7) i moderna språk, vilket är en ohållbar situation om EU:s flerspråkighetsmål skall nås.

Språklärarnas riksförbund vill se att samtliga högskoleförberedande program inkluderar moderna språk som gymnasiegemensamt ämne. Vi vill också se ökade krav för antagning till ett högskoleförberedande program, nämligen att eleverna för att antas, i linje med Europeiska unionens mål, ska uppvisa godkända betyg (minst E), i två språk utöver modersmålet. Detta kan vara i formen svenska/svenska som andraspråk, engelska och ett modernt språk eller svenska/svenska som andraspråk, engelska och modersmål. Vi vill också fortsatt se engelska integrerat i examensmålen för samtliga högskoleförberedande program.

---

⁶ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/sprakpolitiken>

⁷ Skolverket (2022). *Kursbetyg i moderna språk (SOS, tabell 12)*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=Gymnasieskolan&omrade=Betyg%20och%20studieresultat&lasar=2020/21&run=1>

för Språklärarnas riksförbund

Mia Smith, ordförande i Språklärarnas riksförbund
Göteborg

Max Persson, redaktör för tidningen Lingua, styrelseledamot i Språklärarnas
riksförbund
Helsingborg

Johan Sandberg McGuinne, kontaktperson för minoritetsspråk i Språklärarnas
riksförbund
Lycksele